

ISLAM GIÁO TRONG TIẾN TRÌNH “CÁCH MẠNG NGÀY 25 THÁNG 1” Ở AI CẬP

NGUYỄN VĂN DŨNG^(*)

Ngày 25/1/2011, làn sóng bất bình của quần chúng nhân dân bao trùm toàn bộ đất nước Ai Cập. Dưới áp lực mạnh mẽ của các cuộc biểu tình trong nước và áp lực quốc tế, ngày 11/2/2011, Hosni Mubarak, sau 30 năm cầm quyền (1981-2011), đã buộc phải rời khỏi chiếc ghế tổng thống Ai Cập để lại quyền lãnh đạo đất nước với hơn 80 triệu dân cho Hội đồng Tối cao các lực lượng vũ trang Ai Cập (SCAF). Sự kiện này đã đi vào lịch sử đất nước Kim Tự Tháp với tên gọi “*Cách mạng ngày 25 tháng 1*”, một trong số những sự kiện quan trọng nhất ở những năm đầu thế kỷ XXI. Trước đó, ngày 3/2/2011, trong một cuộc trả lời phỏng vấn của Đài truyền hình ABC (Hoa Kỳ), Hosni Mubarak đã buộc tội phong trào “Những người anh em Islam giáo” (Al-ikhwan al-muslimun, Muslim brotherhood) là kẻ đã gây ra các hành động bạo lực trên quảng trường At-Tahrir và tuyên bố: “Nếu tôi từ chức, ‘Những người anh em Islam giáo’ sẽ chiếm chính quyền ở Ai Cập” [Theo 4]. Nhưng lời cảnh báo của Hosni Mubarak lúc đó không được Mỹ và các nước Phương Tây đánh giá đúng mức và coi đó chỉ là con ngáo ộp mà vị Tổng thống sắp thất sủng này đem ra

dọa thiên hạ hòng tranh thủ sự ủng hộ của Mỹ để cứu vãn tình thế bi đát của mình. Về phần mình, Tổng thống Mỹ Barack Obama khẳng định: “Phong trào ‘Những người anh em Islam giáo’ được tổ chức tốt và một phần hệ tư tưởng của nó có khuynh hướng chống Mỹ, nhưng nó không nhận được sự ủng hộ rộng rãi. Ở Ai Cập có đủ những người ưa thích lối sống thế tục hơn và hiểu được những giá trị của xã hội dân sự. Họ đang muốn tham gia vào việc thông qua những quyết định” [Theo 4].

Chính vì suy nghĩ như vậy nên người Mỹ từ chối ủng hộ Hosni Mubarak trong suốt 30 năm qua, mỗi năm chi hàng tỉ USD để giữ cho Ai Cập không rơi vào quỹ đạo của Islam giáo cấp tiến, đã chuyển sang vị thế đối lập với nhân vật này, điều mà vào thời điểm đó ít ai ngờ tới. Một số nhà nghiên cứu khi nói về cuộc “Cách mạng” ở Ai Cập năm 2011 cũng đưa ra những nhận xét như Barack Obama. Thí dụ, Vitaly Naymkin, Viện trưởng Viện nghiên cứu Phương Đông thuộc Viện Hàn lâm khoa học Nga viết: “Ở Ai Cập, có thể có một

^(*) TS., Viện Nghiên cứu Tôn giáo, Viện Khoa học xã hội Việt Nam.

phong trào có tổ chức nhất, phong trào ‘Những người anh em Islam giáo’, tham gia vào cuộc cách mạng này. Nhưng không thể dựa vào các khẩu hiệu mà quần chúng đưa ra, không thể dựa vào thành phần của phong trào này mà có thể kết luận rằng, ở đó những người theo chủ nghĩa Islam giáo (Islamism) đóng một vai trò then chốt... Do vậy, lúc này nói về nguy cơ Islam giáo là hoàn toàn không có tính chất xây dựng và không bổ ích” [Theo 8].

Phong trào “Những người anh em Islam giáo”, như chúng ta đã biết, là một tổ chức chính trị của những người Islam giáo cấp tiến được thành lập từ năm 1928 và hoạt động không chỉ ở Ai Cập mà còn có mặt ở nhiều nước Arập khác. Năm 1954, tổ chức này bị cấm hoạt động và đi vào hoạt động bí mật. Một thời gian sau phong trào “Những người anh em Islam giáo” trở lại hoạt động bán công khai trong điều kiện ở Ai Cập thi hành tình trạng khẩn cấp từ năm 1981. Những người lãnh đạo phong trào này hiểu rất rõ rằng, tham gia cuộc “Cách mạng ngày 25 tháng 1” ở Ai Cập không chỉ có lực lượng của “Những người anh em Islam giáo” với khẩu hiệu “Islam giáo - đó là sự quyết định” và họ không chỉ đối đầu với những người ủng hộ Hosni Mubarak mà còn đối mặt với chính cuộc “cách mạng” mà trong đó động lực, khẩu hiệu và mục đích của nó hoàn toàn không phải là tôn giáo. Họ hiểu rằng, Ai Cập lúc đó đang đứng trước một thời điểm cực kỳ khó khăn, dù Hosni Mubarak phải ra đi, nhưng vẫn chưa thể giải quyết ngay được mọi vấn đề phức tạp dẫn đến sự bùng nổ xã hội và chuyển hóa thành một cuộc “cách mạng” ở nước này. Do vậy, sách lược của “Những người anh em Islam giáo” trong

giai đoạn đầu của “cách mạng” là: tham gia vào quá trình chính trị nhưng không đứng ở vị trí tiên phong, sẽ tham gia vào các cuộc bầu cử quốc hội nếu nó diễn ra sau khi lật đổ Hosni Mubarak và nếu có thể tham gia vào chính phủ quá độ ở Ai Cập. Tạm thời chưa đưa ra ứng cử viên của mình để tham gia vào cuộc bầu cử tổng thống nếu nó diễn ra ngay sau khi chính quyền của Hosni Mubarak bị lật đổ. Mọi yêu sách của tổ chức này đối với chính quyền mới ở Ai Cập sẽ được đưa ra trong giai đoạn tiếp theo của “cách mạng” nếu các cuộc cải cách chính trị, kinh tế và xã hội mà phe đối lập lên nắm quyền gặp thất bại. Chúng tôi tạm gọi đây là “*Sách lược chờ thời*” của “Những người anh em Islam giáo” và sách lược này đã làm mờ đi nhân tố Islam giáo chính trị trong các cuộc “cách mạng màu” ở các nước Arập nói chung và ở Ai Cập nói riêng, gây bất ngờ cho nhiều người trong giai đoạn tiếp theo của cuộc “cách mạng” này [Xem thêm 2].

“Sách lược chờ thời” của phong trào “Những người anh em Islam giáo” có cái lí của nó. Một mặt, họ cần phải bảo toàn lực lượng trong giai đoạn đầu của “cách mạng”; mặt khác, họ cần có thời gian để tập hợp thêm lực lượng khi vừa mới ra hoạt động công khai. Trên thực tế, sau khi Hosni Mubarak bị lật đổ, mọi cuộc bầu cử đều chưa thể diễn ra. Chính quyền Ai Cập, như đã nêu ở trên, tạm thời do SCAF, đứng đầu là Nguyên soái Hussein Tantawi điều hành.

Ngày 28/11/2011, người dân Ai Cập chúng kiến một bước ngoặt mới trên con đường tiến tới một nền dân chủ mà nhiều người đang mong đợi. Các cuộc bầu cử quốc hội đã diễn ra bất chấp những cuộc biểu tình đang lan rộng do những người muốn trì hoãn cuộc bầu cử

này tổ chức vì lo sợ rằng SCAF sẽ chi phối và tiếp tục nắm giữ quyền lực. Họ muốn chấm dứt sự lãnh đạo của giới quân sự trước khi tổ chức các cuộc bầu cử quốc hội. Ngay trước khi cuộc bầu cử quốc hội ở Ai Cập diễn ra, người đứng đầu SCAF, Nguyên soái Hussein Tantawi đã tuyên bố: “Hoặc là chúng ta thành công về chính trị, kinh tế và xã hội, hoặc hậu quả sẽ rất tồi tệ và chúng ta không để điều đó xảy ra” [Trích theo 1].

Với tiến trình bầu cử khá phức tạp, bắt đầu từ tháng 11/2011 và kết thúc vào tháng 3/2012, một quốc hội mới thời hậu Hosni Mubarak đã được bầu ra với 508 thành viên do lực lượng của phong trào “Những người anh em Islam giáo” kiểm soát. Kết quả của cuộc bầu cử quốc hội này không làm cho giới quân sự, những người theo chủ nghĩa tự do, lực lượng cánh tả và những người Kitô giáo hài lòng. Vì vậy, chính trường Ai Cập đã bất ổn lại càng lún sâu thêm vào cuộc khủng hoảng. Mâu thuẫn sâu sắc diễn ra giữa ba phe phái chính trị chính: SCAF đang nắm quyền, phong trào Islam giáo cấp tiến vừa giành thắng lợi trong cuộc bầu cử quốc hội và lực lượng đối lập gồm những người theo chủ nghĩa tự do, lực lượng cánh tả và những người Kitô giáo.

Trong tình hình bất ổn đó, một cuộc bầu cử tiếp theo lại diễn ra, bầu cử tổng thống. Hơn một năm sau ngày Hosni Mubarak bị lật đổ, ngày 23-24/5/2012, hơn 50 triệu cử tri Ai Cập đã tham gia cuộc bầu cử để chọn người đứng đầu nhà nước. Các nhà quan sát nhận xét rằng, đây là cuộc bầu cử dân chủ đầu tiên trong lịch sử 5 nghìn năm của đất nước Kim Tự Tháp. Tham gia tranh cử tổng thống có tới 13 ứng cử viên, trong đó nổi lên 2 gương mặt tiêu biểu, đó là ông Mohammed Morsi, ứng cử viên thuộc

Đảng Tự do và Công lý (FJP) của những người Islam giáo cấp tiến mà nòng cốt là phong trào “Những người anh em Islam giáo” và ông Ahmed Shafiq, cựu Thủ tướng Ai Cập dưới thời Hosni Mubarak, ứng cử viên của chính quyền thế tục. Hai nhân vật này chính là những người đi tiếp vào vòng hai của cuộc bầu cử tổng thống Ai Cập.

Trước cuộc bầu cử tổng thống vòng hai, các nhà quan sát nhận định rằng, trong cuộc tranh chấp lần này cả hai ứng cử viên đều có cơ hội ngang nhau. Ông Yevgeny Satanovsky, Viện trưởng Viện nghiên cứu Trung Đông của Liên bang Nga, nhận xét: “Quân đội duy trì chính quyền và quan trọng hơn, duy trì được tài sản mà nó nhận được trong khuôn khổ các sáng kiến hiến pháp của Hosni Mubarak. Cho đến nay các tướng lĩnh nắm trong tay 25-30% GDP của Ai Cập, gồm các xí nghiệp, khách sạn, nhà máy và đồn điền. Rõ ràng điều đó là quá nhiều để quân đội dần thân vào cuộc. Quân đội hoàn toàn chưa sẵn sàng trao cho những người Islam giáo khối tài sản này trong bất cứ hình thức dân chủ nào, theo kiểu Phương Tây hay Trung Đông, nên họ sẽ chiến đấu cho đến người cuối cùng” [Trích theo 3]. Tuy nhiên, ứng cử viên Ahmed Shafiq do phái quân đội đưa ra lại từng là bạn chiến đấu của Hosni Mubarak, điều này khiến nhiều người Ai Cập tỏ ra không hài lòng vì lo ngại chế độ cũ sẽ trở lại. Còn đối với phong trào “Những người anh em Islam giáo”, thì bằng cách này hay cách khác, trong cuộc đấu tranh với chính quyền quân sự, họ đang cùng với đồng minh của mình thao túng Quốc hội Ai Cập và cơ quan lập pháp tối cao này đang là một trong những trung tâm chống lại chính quyền quân sự của Hội đồng Tối cao các lực lượng vũ trang Ai Cập.

Trong tình hình phức tạp của chính trường Ai Cập trước cuộc bầu cử tổng thống vòng hai, ngày 15/6/2012, SCAF đã ra lệnh giải tán Quốc hội và bố trí lực lượng vũ trang phong tỏa trụ sở làm việc của cơ quan lập pháp tối cao này. Lệnh giải tán Quốc hội được ban bố chỉ một ngày trước khi Ai Cập tiến hành cuộc bầu cử tổng thống vòng hai trong các ngày 16-17/6/2012. SCAF đưa ra lệnh này dựa vào phán quyết của Tòa án Hiến pháp Ai Cập rằng, 1/3 số ghế trong Quốc hội Ai Cập đã được bầu ra một cách vi hiến, do vậy số ghế này không còn hiệu lực kể từ thời điểm Tòa án ra phán quyết.

Chủ tịch Quốc hội Saad El-Katatny đã lên tiếng bác bỏ lệnh giải tán Quốc hội và cho rằng, phán quyết của Tòa án Hiến pháp mang động cơ chính trị. Tuy nhiên, SCAF đã nắm quyền lập pháp và kiểm soát ngân sách nhà nước cho tới khi nước này bầu ra một quốc hội mới. Theo điều 56 trong Tuyên bố Hiến pháp được SCAF đưa ra, cơ quan này có quyền rộng rãi trong điều hành đất nước thời kì chuyển tiếp. Trong số 10 quyền mà SCAF được phép thực hiện, có quyền bổ nhiệm thủ tướng và các bộ trưởng trong Chính phủ Ai Cập; quyền bổ nhiệm các quan chức dân sự và quân sự, quyền lập pháp và quyết định các vấn đề của ngân sách quốc gia. Các nhà lãnh đạo quân sự khẳng định rằng, điều này được thực hiện để bảo vệ đất nước, đề phòng xảy ra các cuộc biểu tình bạo lực dưới sự kiểm soát của phong trào “Những người anh em Islam giáo”. Theo nhận xét của nhà phân tích người Nga tại Trung tâm nghiên cứu Trung Đông ở thành phố St. Petersburg, Alexander Cotrichenko, “Những người anh em Islam giáo và các đồng minh của họ

trong cuộc đấu tranh với chính quyền quân sự đang thao túng Quốc hội... Tạm đình chỉ Quốc hội chính là để trước và sau cuộc bầu cử tổng thống, Quốc hội sẽ không trở thành trung tâm chống Chính phủ” [Trích theo 3].

Cuộc bầu cử tổng thống vòng hai ở Ai Cập thời hậu Hosni Mubarak diễn ra đúng thời gian đã định và trong một tình hình phức tạp ngoài sức tưởng tượng của nhiều người. Sự giằng co quyền lực giữa hai phe quân đội và Islam giáo đã đẩy tình hình nước này đến đỉnh điểm của sự nguy hiểm. Trước tình thế cả hai ứng cử viên đều tuyên bố thắng cử, cựu Thủ tướng Ahmed Shafiq tuyên bố giành chiến thắng với 51,5% phiếu bầu, còn Mohammed Morsi, ứng cử viên của phong trào “Những người anh em Islam giáo” cũng tuyên bố giành chiến thắng với 52,5% phiếu bầu, SCAF đã đẩy mạnh các hoạt động thâm tóm quyền lực và điều này gây bất bình ở cả trong nước lẫn ngoài nước. Kết quả bầu cử phải hoãn công bố và hàng trăm nghìn người xuống đường, thương vong đã xảy ra.

Theo kết quả bầu cử được công bố sau đó ít ngày, phần thắng đã thuộc về ông Mohammed Morsi của phe Islam giáo cấp tiến. Để trấn an dư luận và xoa dịu dòng người biểu tình, SCAF tuyên bố chuyển giao quyền điều hành đất nước cho tân Tổng thống, nhưng việc thâm tóm quyền lực của phe quân đội vẫn tiếp tục diễn ra. Những việc làm như: giải tán Quốc hội và ban hành Hiến pháp lâm thời theo hướng trao nhiều quyền hơn cho quân đội, trao quyền bắt bớ người dân cho quân cảnh, thành lập Hội đồng Quốc phòng với thành phần chủ yếu là các tướng lĩnh cao cấp, chỉ định Hội đồng Lập hiến để

biên soạn hiến pháp mới, v.v... đều là những bước dọn đường để thu hẹp quyền lực của vị tân Tổng thống của những người Islam giáo cấp tiến. Đến thời điểm này “sách lược chờ thời” của “Những người anh em Islam giáo” đã kết thúc. Tình hình mới buộc họ quyết định lao thẳng vào cuộc tranh giành quyền lực.

Theo hiến định, cuộc bầu cử quốc hội mới ở Ai Cập chỉ có thể được thực hiện sau khi Hiến pháp mới được ban hành. Do vậy, quá trình chuyển giao quyền lực nhanh hay chậm phụ thuộc vào việc soạn thảo và ban hành Hiến pháp mới của Hội đồng Lập hiến gồm 100 thành viên. Tuy Hội đồng này do SCAF chỉ định nhưng nó lại bị phe Islam giáo cấp tiến khống chế và chi phối. Một bản Dự thảo Hiến pháp mới đã được gấp rút soạn ra trên cơ sở luật Sharia của người Islam giáo, bất chấp sự phản đối của phe đối lập gồm những người theo chủ nghĩa tự do, chủ nghĩa thế tục và những người Kitô giáo. Cần phải nói thêm rằng, phe Islam giáo cấp tiến ở Ai Cập chủ yếu là những người theo giáo phái Salafism, một giáo phái có tư tưởng cực đoan trong Islam giáo. Những người này tập hợp trong phong trào “Những người anh em Islam giáo” từng bị cấm hoạt động ở Ai Cập và nhiều nước Ảrập trước đây. Cuối tháng 7/2012, ngay sau khi được bầu làm Tổng thống Ai Cập, ông Mohammed Morsi, người thuộc Đảng Tự do và Công lý của phong trào “Những người anh em Islam giáo” đã đặc xá cho 572 phạm nhân người Islam giáo thuộc giáo phái Salafism, mà phần lớn trong số họ là những người bị kết án tử hình hay án tù trung thân vì tội danh khủng bố và đang bị giam giữ trong các nhà tù ở Ai Cập.

Những người Islam giáo trung thành với Tổng thống Mohammed Morsi tìm mọi cách để nhanh chóng thông qua bản Dự thảo Hiến pháp mới vừa được soạn ra một cách vội vã lấy luật Sharia của Islam giáo làm nền tảng cơ bản cho luật pháp Ai Cập. Bản Dự thảo Hiến pháp mới gồm 234 điều, trong đó, tại Điều 2 quy định: “Islam giáo là tôn giáo nhà nước. Tiếng Ảrập là ngôn ngữ chính thức của nhà nước. Các nguyên tắc của luật Sharia của Islam giáo là nguồn gốc chủ yếu của luật pháp”. Tiếp đó tại Điều 3 viết: “Các nguyên tắc của luật (đúng nguyên văn: Sharia - Shara'i) của người Ai Cập - người Kitô giáo và người Do Thái giáo là nguồn gốc cơ bản của luật pháp (đúng nguyên văn: Tashri'at). Luật pháp này xác định tình trạng công dân của họ (tức các quan hệ gia đình của họ - NGR), hành động tôn giáo của họ và sự lựa chọn người lãnh đạo tinh thần của họ” [5].

Đọc hai điều này trong Dự thảo Hiến pháp mới của Ai Cập do những người Islam giáo cấp tiến soạn ra ta thấy rõ ở đây có sự phân biệt đối xử với những người không phải là tín đồ Islam giáo. Từ luật của một cộng đồng tôn giáo, mà ở đây là luật Sharia của cộng đồng Islam giáo đã biến thành luật pháp của cả xã hội Ai Cập. Những người Kitô giáo và Do Thái giáo là công dân Ai Cập bị buộc phải theo luật của cộng đồng Islam giáo, như quy định ở Điều 3 của dự thảo Hiến pháp. Ngoài ra, những người theo các tôn giáo, tín ngưỡng khác và những người không tôn giáo, tín ngưỡng ở Ai Cập cũng buộc phải theo luật của người Islam giáo. Hơn thế nữa, đại bộ phận những người trung thành với Tổng thống Mohammed Morsi là những người theo giáo phái Salafism.

Vậy còn những người Islam giáo thuộc các giáo phái khác thì sao? Họ cũng buộc phải theo luật do những người Salafist soạn ra hay sao? Nhiều người thuộc phe đối lập cũng tố cáo Dự thảo Hiến pháp mới khống chế các quyền dành cho phụ nữ, tự do ngôn luận và tự do tín ngưỡng, tôn giáo. Đây chính là nguyên nhân gây nên làn sóng biểu tình mạnh mẽ trong xã hội Ai Cập phản đối bản Dự thảo Hiến pháp mới do những người Salafist thao túng.

Như đã dẫn ở trên, trong Điều 2 của Dự thảo Hiến pháp mới quy định: “Islam giáo là tôn giáo nhà nước”. Nhưng vấn đề cần xác định rõ, Islam giáo nói tới ở đây được hiểu là Islam giáo nào, bởi vì, ở Ai Cập ngoài giáo phái Salafism chiếm thiểu số, còn có các giáo phái Islam giáo khác, trong đó tín đồ giáo phái Sufism chiếm đa số. Người Sufist bị người Salafist coi là “những kẻ lạc đạo”. Sau “Cách mạng ngày 25 tháng 1”, những người Salafist đã nhiều lần thực hiện các hành động thù địch chống lại người Sufist – từ việc phá hủy thánh đường của người Sufist đến việc chống lại giáo chủ Ali Juma của giáo phái Sufism ở Ai Cập. Người Salafist gọi vị giáo sĩ này là một Sufist “ngu dốt” trong các vấn đề tôn giáo, một kẻ nói dối, một kẻ phạm tội vì ông là người có uy tín trong giáo phái Sufism nhưng lại không lên án dòng Shiite (Shiism).

Trong tình hình nước sôi lửa bỏng trên chính trường Ai Cập, ngày 22/11/2012, Tổng thống Mohammed Morsi đã ban hành Sắc lệnh Hiến pháp, trong đó quy định các cơ quan tư pháp không có quyền giải tán Hội đồng Lập hiến hoặc Thượng viện (Hội đồng Shura), không có quyền phủ quyết, bãi bỏ hoặc sửa đổi bất cứ điều luật, tuyên

bố hay sắc lệnh nào do Tổng thống ban hành kể từ ngày ông nhậm chức, ngày 30/6/2012, cho đến khi Hiến pháp mới được phê duyệt và Quốc hội mới được bầu ra. Trong khi đó, Hội đồng Lập hiến Ai Cập, mà đại bộ phận là những người Islamist lại cố gắng đạt mục đích nhanh chóng soạn thảo được một bản hiến pháp theo định hướng Islam giáo dựa trên cơ sở luật Sharia. Trong số 100 thành viên của Hội đồng Lập hiến chỉ có 30 người thuộc phe đối lập. Khi những người này tẩy chay việc thông qua Dự thảo Hiến pháp mới, thì ngay lập tức những người Islamist đã chớp lấy thời cơ để thông qua bản Dự thảo Hiến pháp đầy tranh cãi này. Hội đồng Lập hiến được triệu tập khẩn cấp và 234 điều của Dự thảo Hiến pháp mới đã được 85/100 thành viên của Hội đồng Lập hiến thông qua từng điều chỉ trong vài giờ vào đêm ngày 29 rạng sáng ngày 30/11/2012. Ông Amr Moussa, cựu Tổng thư kí Liên đoàn Arabia, cựu ứng cử viên tổng thống Ai Cập coi việc thông qua bản Dự thảo Hiến pháp mới của nước này là “một thảm họa”.

Các sự kiện trên như thêm dầu vào lửa, làm cho cuộc khủng hoảng càng thêm trầm trọng. Từ chỗ biểu tình phản đối Dự thảo Hiến pháp mới, giờ đây phe đối lập đòi Tổng thống Mohammed Morsi phải từ chức, họ gọi ông là nhà độc tài và đòi chấm dứt chế độ của những người Islam giáo cấp tiến. Các cuộc biểu tình đã biến thành các cuộc bạo động và lan từ thủ đô Cairo ra nhiều thành phố khác, trong đó có thành phố Alexandria, thành phố lớn thứ hai ở Ai Cập. Theo ông Mohammed El Baradei, cựu Giám đốc Cơ quan Năng lượng nguyên tử Quốc tế của Liên Hợp Quốc, người đã từng tham gia

tranh cử tổng thống Ai Cập, “Tổng thống và Ủy ban Lập hiến đang tiến hành một cuộc đảo chính chống lại dân chủ. Tính hợp pháp của Chính phủ đang nhanh chóng biến mất” [Trích theo 6]. Những người lãnh đạo các cuộc biểu tình, trong đó có các cựu ứng cử viên tổng thống như các ông Amr Moussa, Hamdeen Sebah và Mohammed El Baradei, gọi đợt phản đối này là “lời cảnh báo cuối cùng” gửi tới ông Mohammed Horsi để rút lại sự hậu thuẫn của Tổng thống dành cho bản Dự thảo Hiến pháp mới do phe Islam giáo chấp bút và đã được Ủy ban Lập hiến chấp thuận [Trích theo 10]. Trước sức ép của các cuộc biểu tình của phe đối lập, Tổng thống Mohammed Morsi đã phải rút lại Sắc lệnh Hiến pháp ngày 22/11/2012 của mình, nhưng vẫn kiên trì chủ trương đưa Dự thảo Hiến pháp mới ra trưng cầu dân ý vào các ngày 15 và 22/12/2012.

Sau khi Tổng thống Mohammed Morsi tuyên bố đưa Dự thảo Hiến pháp mới vừa được Hội đồng Lập hiến thông qua ra trưng cầu dân ý, làn sóng biểu tình càng dâng cao hơn cả từ hai phía – lực lượng Islam giáo và phe đối lập. Điều này làm người ta nhớ lại sự kiện đầu năm 2011 ở nước này mà kết quả của nó là sự ra đi của Hosni Mubarak sau 30 năm cầm quyền. Trong khi phe đối lập phản đối Dự thảo Hiến pháp và cuộc trưng cầu dân ý thì những người Islam giáo ủng hộ Tổng thống lại đòi thực thi điều mà họ gọi là “luật của Thượng Đế”. Đụng độ đã xảy ra gây tổn thất về người và của. Các thẩm phán Tòa án Hiến pháp cũng đình công để phản đối tuyên bố của Tổng thống Mohammed Morsi. Bất chấp sự phản đối của phe đối lập, bản Dự thảo Hiến

pháp mới vẫn được đem ra trưng cầu dân ý vào thời gian đã định. Trước khi diễn ra cuộc trưng cầu dân ý này, một trong số các thủ lĩnh của giáo phái Salafism hi vọng rằng, sẽ có tới 80% người dân Ai Cập tán thành bản Dự thảo Hiến pháp mới của họ vì người Islam giáo chiếm đa số ở nước này và trong trường hợp nếu tất cả những người không phải là tín đồ Islam giáo tẩy chay cuộc trưng cầu dân ý thì con số tán thành có thể lên tới gần 100%. Trên thực tế, sự việc diễn ra không hoàn toàn như hy vọng của những người Salafist. Ban đầu, phe đối lập tuyên bố tẩy chay, nhưng sau đó lại quyết định tham gia vào tiến trình này. Theo các phương tiện truyền thông Ai Cập, trong đợt 1 của cuộc trưng cầu dân ý diễn ra ngày 15/12/2012, chỉ có 6 triệu trong tổng số 26 triệu cử tri hợp lệ tại 10 tỉnh thành tham gia bỏ phiếu, trong khi đó, phong trào “Những người anh em Islam giáo” lại cho rằng có khoảng 1/3 số cử tri đã tham gia bỏ phiếu. Trong đợt 2 của cuộc trưng cầu dân ý diễn ra ngày 22/12/2012 tại 17 tỉnh thành còn lại, số cử tri tham gia bỏ phiếu cũng chỉ đạt 30%. Sau hai đợt bỏ phiếu, phong trào “Những người anh em Islam giáo” tuyên bố Dự thảo Hiến pháp mới của Ai Cập đã được thông qua với tỉ lệ gần 64% đồng thuận, còn phe đối lập thì tố cáo cuộc trưng cầu dân ý này có nhiều gian lận và phủ nhận kết quả trên. Kết quả chính thức lại bị hoãn công bố theo lịch trình đã định. Nhưng cuối cùng, theo công bố chính thức của Chủ tịch Ủy ban Bầu cử tư pháp tối cao vào tối ngày 25/12/2012, Dự thảo Hiến pháp mới đã được chính thức thông qua với tỉ lệ ủng hộ là 63,8%, tỉ lệ phản đối là 36,2%, tỉ lệ cử tri tham gia cuộc trưng cầu dân ý là 32,9%.

Những diễn biến trên chính trường Ai Cập làm cho dư luận thế giới quan tâm và chính quyền Mỹ tỏ ra lo ngại. Dẫn lời Ngoại trưởng Mỹ Hillary Clinton, người phát ngôn Bộ Ngoại giao Mỹ, bà Victoria Nuland nói: “Mỹ muốn thấy một tiến trình xây dựng hiến pháp dân chủ, không tập trung quá nhiều quyền lực vào tay một người để đảm bảo chế độ pháp trị, kiểm soát và đối trọng, đồng thời bảo vệ và tôn trọng quyền lợi của tất cả các thành phần trong xã hội” [Trích theo 9]. Nhưng hiện nay, “nền dân chủ Ai Cập sau cuộc cách mạng đang tiến triển trong một môi trường chính trị không rõ ràng, do chưa có một hệ thống pháp lý đúng chức năng” [Trích theo 9]. Ngay sau khi Dự thảo Hiến pháp mới được chính thức thông qua, ngày 26/12/2012, Chính phủ Mỹ đã kêu gọi Tổng thống Mohammed Morsi gánh vác trách nhiệm thúc đẩy đối thoại dân tộc nhằm giải quyết các bất đồng giữa các phe phái chính trị trong nước. Người phát ngôn Bộ Ngoại giao Mỹ nói rằng, tương lai dân chủ của Ai Cập phụ thuộc vào việc các phe phái chính trị đạt được nhận thức chung về các nguyên tắc dân chủ mới. Tổng thống Mohammed Morsi có một trách nhiệm “đặc biệt”, đó là trong quá trình thúc đẩy tiến trình chính trị, cần phải giành được sự tín nhiệm và ủng hộ rộng rãi của mọi tầng lớp dân chúng [Theo 7].

Bản chất hiện nay của cuộc khủng hoảng chính trị sâu sắc ở Ai Cập nằm ở chỗ Hiến pháp mới cần phải xác định tính chất của nhà nước trong viễn cảnh lịch sử, chứ hoàn toàn không phải chỉ có những người Islam giáo cấp tiến có quyền sáng tác ra Hiến pháp và áp đặt nó cho toàn bộ xã hội Ai Cập.

Cuộc “Cách mạng ngày 25 tháng 1” là cuộc cách mạng dân tộc, cách mạng thể tục và chống giáo quyền. Những người khởi xướng và động lực cách mạng là những người theo đường lối tự do, lực lượng cánh tả, các tổ chức công đoàn cùng những tín đồ Islam giáo và Kitô giáo, nghĩa là gồm tất cả những ai muốn thực hiện một khẩu hiệu được những người theo đường lối dân tộc chủ nghĩa ở Ai Cập đề ra từ đầu thế kỉ XX: “*Tôn giáo dành cho Chúa (Allah), còn Tổ quốc dành cho mọi người*”. Mục đích chính của cuộc cách mạng này là biến Ai Cập thành một nhà nước dân chủ thể tục, ở đó mọi người đều bình đẳng, không phụ thuộc vào thái độ của họ đối với tôn giáo. Trong giai đoạn đầu của “cách mạng” những người theo chủ nghĩa Islam giáo không đứng ở vị trí tiên phong, như chúng tôi đã phân tích ở phần trên mà thực hiện “sách lược chờ thời” của những người lãnh đạo phong trào “Những người anh em Islam giáo”. Họ từng bước sử dụng các thể thức dân chủ, chớp lấy sáng kiến chính trị và giành đa số ghế trong Quốc hội Ai Cập, trong Hội đồng Lập hiến và đưa ứng cử viên của mình trong liên minh với những người Salafist tham gia tranh cử, giành chức tổng thống.

Dự thảo mô hình Nhà nước Ai Cập của những người theo chủ nghĩa Islam giáo “dựa trên cơ sở luật Sharia”, trên thực tế đó là một nhà nước do những người Islamist kiểm soát. Sau khi giành thắng lợi trong cuộc bầu cử tổng thống đầu tiên thời hậu Hosni Mubarak, Tổng thống Mohammed Morsi không bắt tay ngay vào việc giải quyết những vấn đề kinh tế - xã hội gay gắt của đất nước mà lại chú tâm vào việc thực hiện Islam giáo hóa (Ikhwanization) Nhà nước Ai

Cập^(*). Ông bố trí hoặc là các thành viên của phong trào “Những người anh em Islam giáo” hoặc là những người gần gũi với phong trào này vào các vị trí then chốt của Nhà nước Ai Cập, thí dụ như: Bộ trưởng Bộ Quốc phòng, người đứng đầu Cơ quan Tình báo Ai Cập, người đứng đầu Bộ Tổng tham mưu, Viện trưởng Viện Kiểm sát tối cao, các tỉnh trưởng của các tỉnh, thành, v.v... Những người thuộc giáo phái Salafism đã thực hiện chiến dịch Islam giáo hóa đất nước Ai Cập từ dưới lên bằng cách tổ chức chính quyền trong các làng xã ở nông thôn và trong các khu phố ở thành thị theo luật Sharia.

Cuộc đấu tranh trên chính trường Ai Cập vẫn sẽ tiếp diễn một cách gay gắt cho dù bản Dự thảo Hiến pháp mới được thông qua và có hiệu lực pháp lý trong đời sống xã hội. Bởi vì, kết quả cuộc trưng cầu ý dân về bản Dự thảo Hiến pháp mới này không nói lên sự đồng thuận trong xã hội Ai Cập. Hơn thế nữa, xã hội Ai Cập vẫn tiếp tục bị chia rẽ theo nhiều khuynh hướng chính trị - xã hội khác nhau và nếu không tìm được lối thoát cho cuộc khủng hoảng hiến pháp hiện nay, khi mà đất nước này vẫn do những người Salafist chèo lái thì rất có thể sẽ đẩy nó đến bờ vực của một cuộc nội chiến “mọi người chống lại mọi người” và không ai là người chiến thắng. Theo thống kê của báo *Al-Sharq al-Awsat*, hiện nay có tới 15 triệu đơn vị vũ khí bất hợp pháp đang nằm trong tay các công dân Ai Cập. Cuộc “Cách mạng ngày 25 tháng 1” ở Ai Cập vẫn chưa đến hồi kết □

(*)Chữ Ikhwanization được chúng tôi tạm dịch là “Islam giáo hóa”. Chữ này xuất phát từ tên gọi phong trào “Những người anh em Islam giáo” bằng tiếng Ả-rập Al-Ikhwan al-muslimun (NVD).

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. An Bình (2011). *Ai Cập bước vào cuộc bầu cử lịch sử*. [Http://www.dantri.com.vn](http://www.dantri.com.vn) (thứ hai, ngày 28/11).
2. Nguyễn Văn Dũng (2011). “Islam giáo chính trị trong cuộc ‘cách mạng màu’ ở các nước Trung Đông và Bắc Phi”. Tạp chí *Nghiên cứu tôn giáo*, số 4 và 5.
3. Đài tiếng nói nước Nga (ngày 15/06/2012). Ai Cập giải tán Quốc hội trước bầu cử tổng thống.
4. Ignatenko A. *Ngày tàn của Islam giáo chính trị*. http://religion.ng.ru/politic/2011-02-16/1_islam.html.
5. Ignatenko A. (2012). *Tổ quốc dành cho Allah*. [Http://religion.ng.ru/events/2012-12-05/3_egypt.html](http://religion.ng.ru/events/2012-12-05/3_egypt.html), *Báo Độc lập-Tôn giáo (NGR)*.
6. Tấn Khoa (2012). “Ai Cập: biểu tình phản đối dự thảo hiến pháp”. *Tuổi trẻ online*. [Tuoitre.vn](http://tuoitre.vn) (ngày 02/12).
7. Ngọc Khương (2012). *Mỹ phản ứng sau khi Ai Cập thông qua Hiến pháp*. VOV.Vn (thứ tư ngày 26/12).
8. Orlova L.. *Tám gương của người khác để lan rộng*. [Http://religion.ng.ru/events/2011-03-02/1_primer.html](http://religion.ng.ru/events/2011-03-02/1_primer.html).
9. Đức Vũ (2012). *Biểu tình rầm rộ tại Ai Cập phản đối tuyên bố Hiến pháp của Tổng thống*. [Http://www.dantri.com.vn](http://www.dantri.com.vn) (ngày 28/11).
10. [Http://www.voatiengviet.com/content/ai-cap-bieu-tinh-phan-doi-du-thao-hien-phap-tong-thong-tiep-dien/1558316.html](http://www.voatiengviet.com/content/ai-cap-bieu-tinh-phan-doi-du-thao-hien-phap-tong-thong-tiep-dien/1558316.html).